

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”

BUCUREȘTI

TEZA DE DOCTORAT

CU TEMA

„PROTECȚIA PENALĂ A VIEȚII INTRAUTERINE”

-REZUMAT-

Conducător de doctorat:

Profesor universitar doctor VASILE DOBRINOIU

Student doctorand:

MOISE (ROTARU) MIHAELA

București

2014

I. Planul tezei

INTRODUCERE

CAPITOLUL I. OCROTIREA DREPTULUI LA VIAȚĂ ȘI A DREPTULUI LA VIAȚĂ PRIVATĂ

Secțiunea 1. OCROTIREA DREPTULUI LA VIAȚĂ

- 1.1. Noțiunile de „viață” și de „drept la viață”
- 1.2. Elementele componente ale dreptului la viață
- 1.3. Limitele legale ale dreptului la viață în dreptul penal
- 1.4. Noțiunile de „persoană” și de „făt” în dreptul penal

Secțiunea 2. OCROTIREA DREPTULUI LA VIAȚĂ PRIVATĂ

- 2.1. Noțiunea de „viață privată”
- 2.2. Dreptul la viață al fătului și dreptul la viață privată al femeii însărcinate

Secțiunea 3. ALTE ASPECTE RELATIVE LA FEMEIA ÎNSĂRCINATĂ ȘI LA FĂT

- 3.1. Protecția fătului împotriva factorilor nocivi: alcool, tutun, droguri
- 3.2. Mama surogat
- 3.3. Embrionii criogenați
- 3.4. Statutul fătului în common-law

CAPITOLUL II. CADRUL JURIDIC ÎN PLAN INTERN ȘI INTERNAȚIONAL ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DREPTULUI LA VIAȚĂ AL PERSOANEI

Secțiunea 1. DOCUMENTE INTERNE CARE CONFERĂ PROTECȚIE DREPTULUI LA VIAȚĂ AL PERSOANEI

1.1. Constituția României

1.1.1. Constituția din 1866

1.1.2. Constituția din 1923

1.1.3. Constituția din 1938

1.1.4. Constituția din 1948

1.1.5. Constituția din 1952

1.1.6. Constituția din 1965

1.1.7. Constituția din 1991, revizuită în anul 2003

1.2. Codul civil

1.2.1. Codul civil de la 1864

1.2.2. Codul civil din 2011

1.3. Codul penal român

1.3.1. Codul penal de la 1865

1.3.2. Codul penal de la 1937

1.3.3. Codul penal de la 1969

1.3.4. Codul penal din 2009

Secțiunea 2. DOCUMENTE INTERNAȚIONALE CARE CONFERĂ PROTECȚIE DREPTULUI LA VIAȚĂ AL PERSOANEI

2.1. Declarația universală a drepturilor omului (10 decembrie 1948)

2.2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (4 noiembrie 1950)

2.3. Pactul internațional privitor la drepturile civile și politice (12 decembrie 1966)

2.4. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (12 decembrie 2007)

2.5. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului (20 noiembrie 1989)

2.6. Convenția americană a drepturilor omului (22 noiembrie 1969)

CAPITOLUL III. PROTECȚIA PENALĂ A EMBRIONILOR DIN PERSPECTIVA EVOLUȚIEI BIOMEDICINEI

Secțiunea 1. PROCREAREA ASISTATĂ MEDICAL ȘI EXPERIMENTAREA PE EMBRIONI

Secțiunea 2. INSTRUMENTE LEGALE LA NIVEL INTERNAȚIONAL

2.1. Declarația UNESCO privind genomul uman și drepturile omului (1997)

2.2. Convenția privind protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei (Oviedo, 4 aprilie 1997)

2.3. Protocolul adițional la Convenția privind protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei privind interzicerea clonării (2007)

2.4. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2007)

2.5. Tratatul de la Lisabona (2007)

Secțiunea 3. INSTRUMENTE LEGALE LA NIVEL NAȚIONAL

3.1. Codul penal al României

3.2. Legea nr. 286/2009 din 17 iulie 2009 privind Codul penal

3.3. Codul civil al României, reprezentat de Legea nr. 287/2009

3.4. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății

3.5. Ordonanța Guvernului nr. 79/2004 pentru înființarea Agenției Naționale pentru Transplant

3.6. Ordinul ministrului sănătății nr. 183 din 10 martie 2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare, a organigramei și a componenței Consiliului Științific al Agenției Naționale pentru Transplant

3.7. Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003

Secțiunea 4. ASPECTE DE DREPT COMPARAT

CAPITOLUL IV. PROTECȚIA FĂTULUI ÎMPOTRIVA AGRESIUNILOR PRIN MIJLOACE DE DREPT PENAL

Secțiunea 1. INFRAȚIUNEA DE PROVOCARE ILEGALĂ A AVORTULUI – ARTICOLUL 185 COD PENAL

1.1. Considerații generale privind noțiunile de „avort voluntar”, „avort terapeutic” și „avort etic”

1.2. Conținutul legal al infracțiunii

1.3. Condiții preexistente

1.4. Latura obiectivă a infracțiunii

1.5. Latura subiectivă a infracțiunii

1.6. Forme, modalități, sancțiuni. Cauze de nepedepsire

1.7. Aspecte de drept procesual penal

1.8. Aspecte de drept comparat

1.8.1. Franța

1.8.2. Spania

1.8.3. Islanda

1.8.4. Turcia

1.8.5. Republica Moldova

Secțiunea 2. INFRAȚIUNEA DE ÎNTRERUPERE A CURSULUI SARCINII – ARTICOLUL 201 NOUL COD PENAL

2.1. Conținutul legal al infracțiunii

2.2. Analiza comparativă a prevederilor articolului 185 Cod penal și ale articolului 201 Noul Cod penal

Secțiunea 3. INFRAȚIUNEA DE VĂTĂMARE A FĂTULUI – ARTICOLUL 202 NOUL COD PENAL

3.1. Considerații preliminare

3.2. Conținutul legal al infracțiunii

3.3. Condiții preexistente

3.4. Latura obiectivă a infracțiunii

3.5. Latura subiectivă a infracțiunii

3.6. Forme, modalități, sancțiuni

3.7. Cauze justificative și cauze de nepedepsire

3.8. Aspecte de drept procesual penal

3.9. Aspecte de drept comparat

3.9.1. Spania

3.9.2. Marea Britanie

3.9.3. Elveția

CAPITOLUL V. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

BIBLIOGRAFIE

II. Argument

Dreptul la viață este unul dintre drepturile fundamentale ale ființei umane. Acest drept este garantat printr-o serie de documente interne și internaționale.

În aparență, problematica este una simplă de înțeles, iar organismelor abilitate le este foarte ușor să observe dacă acest drept al persoanei este respectat de către societate, în ansamblul ei, și de către fiecare membru al acesteia, în particular. Mai mult, mergând pe premisa că oricine știe ce înseamnă viața, definirea „dreptului la viață” nu ridică probleme.

Astfel, în articolul 1 din **Declarația Universală a Drepturilor Omului**, adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la data de 10 decembrie 1948, se prevede că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității”.

În articolul 3 al aceluiași document juridic este stipulat faptul că „orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale”.

Dreptul la viață ca drept fundamental al omului este înscris și în articolul 6 din **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice**, adoptat de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, articol în care se prevede că „dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar”.

Și în **Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale**, semnată la Roma la data de 4 noiembrie 1950, și intrată în vigoare la data de 3 septembrie 1953, se prevede la punctul 1 al articolului 2 că „dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege”.

Enumerarea documentelor internaționale în care se face referire la protecția dreptului la viață nu este una limitativă, dar deja se pot observa anumite aspecte care au generat *probleme de interpretare* în momentul în care statele au făcut aplicarea acestor texte legale la cazuri practice.

În primul rând, în toate aceste documente juridice se vorbește despre protejarea dreptului la viață, dar în niciunul dintre acestea *nu se dă o definiție a acestui drept*. Existența unei astfel de definiții ar stabili clar și în mod unitar pentru legislațiile tuturor statelor care sunt limitele dreptului la viață, în sensul de a se ști când începe și când se termină viața.

În al doilea rând, în Declarația Universală a Drepturilor Omului se vorbește despre dreptul la viață al ființei umane, iar în celelalte documente enumerate se afirmă protejarea dreptului la viață al oricărei persoane.

Și acest aspect a generat controverse la nivel internațional deoarece în niciunul dintre aceste instrumente juridice *nu se dă o definiție exactă a „ființei umane” sau a „persoanei”*.

În al treilea, dar nu în ultimul rând, o definiție indirectă a „ființei umane” regăsim în Declarația Universală a Drepturilor Omului deoarece se stipulează că ființa umană este înzestrată cu rațiune și conștiință, ceea ce ne poate duce cu gândul că *debutul vieții* este acela al nașterii. Iar de aici apare o altă problemă, și anume dacă acest moment *este reprezentat de declanșarea procesului nașterii sau de finalizarea acestui proces prin tăierea cordonului ombilical*.

În domeniul juridic este esențială definirea conceptelor utilizate în actele normative pentru a nu se lăsa loc la interpretări eronate ale textelor legale sau chiar la abuzuri din partea celor însărcinați cu aplicarea legii.

Definirea noțiunii de „persoană” într-un document internațional ar avea ca scop aplicarea textelor legale la cazuri concrete în mod unitar în legislațiile tuturor statelor care le-ar ratifica.

În schimb, din analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, se poate concluziona că ori de câte ori Curtea este solicitată să se pronunțe dacă în cazul unui cetățean al unui anumit stat au fost încălcate prevederile articolului 2 din Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, relative la dreptul la viață, aceasta analizează temeinic legislația în domeniu a statului al cărui cetățean este cel în cauză și dă o soluție în consecință, adică în concordanță cu prevederile naționale.

La nivel național, protecția dreptului la viață este garantată de Constituție, legea fundamentală a țării. În articolul 22 din **Constituția României**¹ sunt prevăzute dreptul la viață și dreptul la integritate fizică și psihică astfel: „(1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate. (2) Nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant. (3) Pedeapsa cu moartea este interzisă”.

În strânsă legătură cu aceste prevederi constituționale sunt și cele din **Codul penal al României**².

Atât dreptul constituțional, cât și dreptul penal sunt ramuri de drept care fac parte din dreptul public. Legătura indisolubilă între aceste două ramuri de drept rezidă în aceea că dreptul penal are ca scop protejarea împotriva infracțiunilor a unei serii de valori sociale printre care persoana și drepturile și libertățile acesteia, după cum este prevăzut în chiar articolul 1 al Codului penal în vigoare. Or, aceste valori pe care le protejează dreptul penal sunt cele înscrise în legea fundamentală a țării.

Stabilirea la nivel internațional, într-un cadru unitar a definiției „dreptului la viață”, a limitelor acestuia, precum și a definiției „persoanei” prezintă o importanță deosebită și la nivel național.

---

1 Modificată și revizuită prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003 și publicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003.

2 Republicat în Monitorul Oficial al României nr. 65 din 16 aprilie 1997.

Deși considerentele care reflectă importanța existenței acestor definiții pentru dreptul penal român sunt numeroase, vom analiza strict pe acelea care se referă la *statutul juridic al fătului, în sensul de a i se recunoaște calitatea de persoană din chiar momentul concepției sau de la naștere*, atunci când devine copil, putând dobândi astfel calitatea de eventual subiect pasiv al vreunei infracțiuni contra persoanei prevăzute în Codul penal.

Tema supusă analizei este una importantă și de extremă actualitate având în vedere și *iminența intrării în vigoare a Noului Cod penal*, reprezentat de Legea nr. 286/2009³, în care se regăsește un capitol⁴ rezervat problematicii incriminării agresiunilor asupra fătului, capitol care cuprinde două infracțiuni, și anume: infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, prevăzută în art. 201 Noul Cod penal⁵, și infracțiunea de vătămare a fătului, prevăzută în art. 202 N.C.P.

Aceste două texte legale au rolul de a pune capăt *problemelor controversate din doctrină și practica judiciară* cu privire la infracțiunea de provocare ilegală a avortului, *în sensul de a se prevedea legal că femeia însărcinată care își întrerupe singură cursul sarcinii nu se pedepsește și cu privire la angajarea răspunderii penale pentru acela care a provocat vreo vătămare sau chiar moartea fătului între momentul declanșării procesului nașterii și cel al tăierii cordonului ombilical, situație, în principiu lăsată în prezent în afara incriminării.*

Prima controversă a fost generată de faptul că, anterior Decretului nr. 1/1989 prin care avortul a fost dezincriminat, în Codul penal de la 1969 era incriminată distinct fapta femeii însărcinate de a-și provoca singură întreruperea cursului sarcinii, faptă care nu a mai fost prevăzută ulterior în

---

3 Privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009.

4 Este vorba despre capitolul IV, intitulat „Agresiuni asupra fătului”, care este parte integrantă a titlului I, denumit „Infracțiuni contra persoanei”.

5 În continuare N.C.P.

Codul penal în vigoare, atunci când, din cauza numărului mare de avorturi efectuate de persoane neautorizate, a fost reîncrimată provocarea ilegală a avortului, prevăzută în art. 185 Cod penal, prin Legea nr. 140/1996.

Cu privire la cea de-a doua problemă controversată, există în doctrina penală română două puncte de vedere care stabilesc diferit momentul de debut al vieții umane, ceea ce are consecințe asupra încriminării sau nu a faptei prezentate mai sus.

Astfel, *conform unei opinii*, momentul de debut al vieții este reprezentat de *declanșarea procesului nașterii*, situație în care orice agresiune asupra fătului poate fi încadrată juridic fie într-o infracțiune contra vieții, fie într-una contra integrității fizice sau a sănătății persoanei.

Conform *opinie majoritare*, debutul vieții este marcat de desprinderea fătului de corpul mamei prin *tăierea cordonului ombilical*, moment în care acesta este considerat copil, persoană, beneficiind astfel de protecție prin normele de drept penal. Dar perioada cuprinsă între declanșarea procesului nașterii și tăierea cordonului ombilical, în care fătul poate fi subiectul unor agresiuni de orice natură, este lăsată în afara încriminării.

În legislația altor state este fixată o altă limită a debutului vieții, și anume fie momentul concepției, fie momentul atingerii vârstei de șase luni de sarcină, moment de la care se consideră că fătul este o persoană nenăscută deoarece este considerat viabil, adică apt să ducă o existență extrauterină.

Un alt aspect demn de relevat și de clarificat este raportul care se formează între dreptul la viață al fătului și dreptul la viață privată al femeii însărcinate.

Dreptul la viață privată beneficiază la rândul său de protecție atât la nivel național, cât și internațional.

Unul dintre elementele componente ale dreptului la viață privată este acela de a dispune de propriul corp, tradus în ceea ce privește femeia însărcinată în posibilitatea pe care o are între a duce sau nu sarcina la bun sfârșit din diferite considerente.

Problematica ce va fi analizată nu se rezumă numai la cele câteva aspecte relevate până acum, ci este una mult mai vastă și deosebit de interesantă.

În cuprinsul lucrării vor fi prezentate, de asemenea, cazuri din practica judiciară, aspecte de drept procesual penal, precum și aspecte de drept comparat.

III. Structura tezei

Având în vedere tema aleasă spre cercetare, am considerat necesar să **structurez lucrarea pe cinci capitole** precedate de o introducere, după cum urmează: *capitolul I*, intitulat „Ocrotirea dreptului la viață și a dreptului la viață privată”, *capitolul al II-lea*, denumit „Cadrul juridic în plan intern și internațional în domeniul protecției dreptului la viață al persoanei”, *capitolul al III-lea*, intitulat „Protecția penală a embrionilor din perspectiva evoluției biomedicinii”, *capitolul IV*, denumit „Protecția fătului împotriva agresiunilor prin mijloace de drept penal” și *capitolul al V-lea*, cu titlul „Concluzii și propuneri de lege ferenda”.

În **capitolul I** am vorbit despre ocrotirea dreptului la viață și a dreptului la viață privată.

În secțiunea 1 am analizat noțiunile de „viață” și de „drept la viață” din perspectiva elementelor componente ale dreptului la viață și a limitelor legale ale dreptului la viață în dreptul penal.

„Dreptul” constituie totalitatea regulilor de conduită stabilite sau sancționate de stat și care sunt aduse la îndeplinire prin forța de

constrângere a statului. El a apărut din cele mai vechi timpuri, odată cu nevoia de apărare a unor valori sociale și a fost îmbunătățit continuu de-a lungul dezvoltării societății umane⁶.

Relativ la noțiunea de „viață”, aceasta comportă mai multe definiții, în funcție de aria disciplinară în care a fost studiată și analizată, fără ca vreuna dintre aceste definiții să își asume meritul de a fi suficientă, completă, de a trata problematica în ansamblul ei multidisciplinar. Aceasta se întâmplă deoarece „viața” a reprezentat și reprezintă obiectul de studiu al mai multor domenii, și anume: biologia, filosofia, religia.

Considerăm că viața umană, dincolo de orice definiție dată acesteia, trebuie privită dintr-o dublă perspectivă. În primul rând, viața trebuie analizată ca un dat al ființei umane, iar, în al doilea rând, viața trebuie înțeleasă ca o valoare socială.

Prin „**limitele legale ale dreptului la viață al persoanei**” înțelegem momentul de început al vieții, adică limita inferioară, și momentul de sfârșit al vieții, adică limita superioară.

În legislația penală românească în vigoare sunt prevăzute într-un titlu distinct infracțiunile contra persoanei. Prin aceste incriminări se protejează viața, integritatea fizică și sănătatea persoanei din momentul în care se naște și până în momentul în care survine moartea acesteia pe cale naturală, precum și libertatea acesteia și viața sexuală.

Fixarea cu precizie a momentului de început al vieții are un rol crucial în definirea noțiunii de „persoană” și în calificarea acesteia ca subiect pasiv al unei infracțiuni de omor, spre exemplu. Mai mult, prin lămurirea acestei controverse se poate face cu ușurință delimitarea clară între infracțiunea de omor și infracțiunea de provocare ilegală a avortului, prevăzută în art. 185 C.pen.

---

⁶ Dreptul, www.e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/drept/1571.html (ultima accesare: 16 noiembrie 2011).

Se poate vorbi despre comiterea unei infracțiuni asupra vieții sau a integrității fizice sau a sănătății persoanei numai dacă subiectul pasiv este cel puțin un copil, adică numai după ce procesul nașterii s-a încheiat prin tăierea cordonului ombilical și desprinderea fătului de corpul mamei.

Dar în practica judiciară au fost întâlnite cazuri în care fătul a fost vătămat sau chiar ucis între momentul declanșării procesului nașterii și finalizarea acestuia, ipoteză care, prin prisma acestei teorii majoritare, rămâne neacoperită din punct de vedere legal.

Un pas înainte îl reprezintă **Noul Cod penal**, respectiv Legea nr. 286/2009, care conține o nouă incriminare, și anume infracțiunea de vătămare a fătului, prevăzută în art. 202 N.C.P.

Deși în Noul Cod penal, în partea generală, nu se mai regăsește un articol dedicat definirii scopului legii penale, totuși putem afirma că dreptul penal apără prin mijloacele de care dispune o serie de valori constituționale, printre care și pe acelea inerente persoanei. Este vorba despre viața, integritatea fizică, sănătatea, libertatea persoanei, precum și libertatea și integritatea sexuală ale acesteia.

Analiza limitelor dreptului la viață, drept garantat de Constituția României și protejat prin normele dreptului penal, nu se poate realiza separând cele două noțiuni, **respectiv „drept la viață” și „persoană”**.

Deși în documentele internaționale este prevăzută apărarea dreptului la viață al persoanei, în niciunul dintre acestea nu se dă vreo definiție a termenilor. Aceeași situație se regăsește și pe plan național.

În Codul penal în vigoare regăsim noțiunea de „persoană”, deși nedefinită, dar nu și pe aceea de „făt”. În Noul Cod penal întâlnim și noțiunea de „făt”, noțiune care nu beneficiază nici ea de o definiție.

Momentul de instalare a vieții extrauterine are drept criteriu de recunoaștere apariția respirației pulmonare cu modificările macro și microscopice caracteristice la acest nivel⁷.

Afirmăm că **viața intrauterină** apare la momentul concepției, dar aceasta beneficiază de protecția dreptului penal din momentul în care embrionul devine făt, adică din cea de-a opta săptămână de sarcină.

Ca și în domeniul dreptului civil, considerăm că și în domeniul dreptului penal se conferă **protecție dreptului la viață al fătului, dar acesta nu este o persoană**, ci are potențialitatea de a deveni una din momentul nașterii sale.

Fătul este, așadar, ființa umană începând cu sfârșitul celei de-a opta săptămâni de sarcină și până la expulzarea sa ca parte a procesului nașterii, aceasta din urmă marcând începutul vieții extrauterine, independente a copilului nou-născut.

Cercetările recente în domeniul medical au evidențiat faptul că fătul este capabil să simtă durere începând cu a opta săptămână de sarcină deoarece din acest moment talamusul⁸ începe să funcționeze, preluând impulsul durerii de la nervii senzoriali și dând comanda respectivului loc afectat de durere să reacționeze.

Înainte de această perioadă fătul nu simte durere. Din considerentele expuse mai sus, **considerăm oportună de lege ferenda reducerea la opt săptămâni a vârstei sarcinii până la care să se admită din punctul de vedere al dreptului penal producerea avortului la cerere în mod legal**, fără ca acesta să fie necesar din punct de vedere terapeutic.

Considerăm oportună **prevederea de lege ferenda** în legislația penală românească a definiției „persoanei”, astfel: „**persoana**” este ființa umană

---

⁷ Dan Dermengiu și colaboratorii, *Curs xerografiat de medicină legală*, București, 2001, p. 131-132, citați de George Antoniu, *op. cit.*, p. 14.

⁸ Talamusul este o structură a creierului care participă la recepția informațiilor nervoase. Documentare realizată în limba română utilizând site-ul: www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/talamus 5103 (ultima accesare: 18 noiembrie 2011).

din momentul expulzării sale ca parte a procesului nașterii și până la încetarea sa din viață, precum și a definiției noțiunilor de „făt” și „viață intrauterină”, după cum urmează: prin „făt” înțelegem produsul de concepție de la sfârșitul celei de-a opta săptămâni de sarcină și până la expulzarea sa ca parte a procesului nașterii, urmând ca după acest moment al expulzării fătul să devină copil, iar prin „viață intrauterină” înțelegem perioada de timp dintre momentul concepției și expulzarea fătului ca parte a procesului nașterii.

În secțiunea a doua am făcut o analiză a dreptului la viață privată din perspectiva elementelor sale componente și cu referire la raportul dintre dreptul la viață al fătului și dreptul femeii însărcinate de a dispune de propriul corp.

În secțiunea a treia am prezentat alte aspecte relative la femeia însărcinată și la făt, cu precădere situația mamei surrogat, a embrionilor criogenați și a statutului fătului în common-law.

Capitolul al II-lea cuprinde o analiză detaliată a cadrului juridic în plan intern și internațional în domeniul protecției dreptului la viață al persoanei.

Secțiunea 1 este dedicată prezentării documentelor interne care conferă protecție dreptului la viață al persoanei. Sunt analizate pe rând Constituția țării, Codul civil și Codul penal, în evoluția lor de-a lungul timpului, observându-se astfel diferențele de reglementare și optica legiuitorului în funcție de evoluția societății.

În secțiunea a doua sunt analizate amănunțit documentele internaționale care conferă protecție dreptului la viață al persoanei, documente care au fost ratificate de către România și care au fost transpuse în legislația internă.

Capitolul al III-lea al lucrării este dedicat analizei protecției penale a embrionilor din perspectiva evoluției biomedicinii.

În secțiunea 1 am oferit câteva precizări esențiale și concise cu privire la procrearea asistată medical și la experimentele care pot fi realizate pe embrioni. Aceste informații sunt necesare pentru a putea înțelege mecanismul în care dispozițiile de drept penal operează în scopul de a proteja embrionul de orice acțiune ilegală efectuată asupra lui.

Progresele înregistrate în domeniul biologiei și în cel al medicinei au avut un rol crucial în asigurarea posibilității cuplurilor infertile de a avea descendenți, precum și în dezvoltarea unor noi metode de tratament pentru vindecarea anumitor boli⁹.

Biomedicina se înfățișează ca un domeniu interdisciplinar fundamentat pe transferul de principii teoretice și metodologice între biologie și medicină¹⁰.

Dezvoltarea tehnologiilor de reproducere a generat o serie de controverse relative la valoarea vieții umane, pornind de la ideea dacă un copil cu malformații sau suferind de o anumită boală are dreptul de a se naște sau nu. Controversele au apărut pe fondul exemplilor oferite de-a lungul istoriei de către anumite popoare, cum au fost spartanii, care considerau că este chiar o datorie faptul de a ucide pe cei slabi sau pe copiii prezentând un anumit handicap¹¹.

Există mai multe tehnici utilizate¹² pentru procrearea asistată medical, printre care enumerăm: inseminarea artificială, care este cea mai veche tehnică folosită și fertilizarea artificială urmată de implantarea

---

⁹ Celulele stem sunt utilizate cu succes în tratarea diferitelor afecțiuni și dizabilități, precum: boala Parkinson, scleroza multiplă amiotrofică, leziuni ale măduvei spinării, boli cardiovasculare, diabet, artrită etc. Documentare realizată în limba română utilizând site-ul http://www.sfatulmedicului.ro/Diverse/afectiuni-tratate-cu-celule-stem_7118 (ultima accesare: 28 mai 2013).

¹⁰ Biomedicina, <http://dexonline.ro/definitie/biomedicin%C4%83> (ultima accesare: 28 mai 2013).

¹¹ Calitatea vieții - <http://www.culturavietii.ro/2011/12/10/bioetica-pe-intelesul-tuturor-articol-introductiv/> (ultima accesare: 10 iulie 2013).

¹² Nora Andreea Daghie, Daniel Marian Iorga, *Procrearea asistată medical - actualități și perspective*, Dreptul nr. 3/2010, p. 83.

embrionului în uter prin metoda *in vitro*, care datează din 1978¹³, și prin metoda injectării intracitoplasmatică de spermă¹⁴.

Progresul științific înregistrat în acest domeniu nu se rezumă numai la procrearea asistată medical, ci are implicații și în sfera efectuării de experimente pe embrioni.

Din sfera experimentelor efectuate pe embrioni ne vom concentra atenția pe câteva dintre acestea, și anume: ingineria genetică, celulele stem, clonarea și diagnosticul genetic preimplantator.

„**Tehnologiile genetice** sau **ingineria genetică** reprezintă un set de manopere științifice de izolare, modificare, multiplicare și recombinare genetică a diferitelor organisme care nu există în natură, numite organisme transgenice¹⁵”.

Un alt tip de cercetare care poate avea incidență asupra embrionilor este cel reprezentat de **celulele stem**. Acestea au capacitatea de a se divide succesiv, nelimitat și nediferențiat astfel încât să se ajungă la obținerea unor culturi de celule bine diferențiate, cu rol în tratarea unor boli degenerative¹⁶.

Un aspect de noutate este reprezentat de descoperirea celulelor stem amniotice sau placentare, care pot fi obținute fără a se distruge un embrion și care pot fi utilizate la dezvoltarea unor tipuri variate de celule.

---

¹³ Fertilizarea artificială <http://www.cite-sciences.fr/en/lexique/definition/c/1248117916455/-/p/1239026795199/> (ultima accesare: 28 mai 2013).

¹⁴ Injectarea intracitoplasmatică de spermă <http://www.cite-sciences.fr/en/lexique/definition/c/1248117916185/-/p/1239026795199/> (ultima accesare: 28 mai 2013).

¹⁵ Wan Ho citat de F. Capra în *Conexiuni ascunse*, Editura Tehnică, 2000, p. 254, citat de V. Astărăstoie și O. Stoica în *Genetica versus Bioetica*, Editura Polirom. 2002, p. 17 citați de Gh. Scripcaru, A. Ciucă, C. Scripcaru, L. Isac, *Manipulările genetice și implicațiile lor juridice*, în Revista Română de Bioetica, vol. 3, nr. 2, aprilie-iunie 2005, p. 19. A se vedea și Gh. Scripcaru, A. Ciucă, V. Astărăstoie, C. Scripcaru, *Bioetica, științele vieții și drepturile omului*, Editura Polirom, București, 1998, p. 74-78.

¹⁶ L. Ciochină, C. Iftime, *op. cit.*, p. 87.

Dezavantajul acestora este că, spre deosebire de celulele embrionare, nu se pot reproduce la infinit¹⁷.

Secțiunea a doua este dedicată analizei instrumentelor legale la nivel internațional, instrumente prin care se oferă protecție embrionilor, iar în secțiunea a treia am procedat la o prezentare detaliată a situației existente la nivel național cu privire la aspectele precizate mai sus.

Analizând toate actele normative considerate importante în domeniu, am ajuns la concluzia că legiuitorul a progresat constant în efortul de asigurare a unei protecții penale a embrionului din perspectiva biomedicinii prin includerea în legile speciale care reglementează diferite aspecte ale vieții sociale a unor dispoziții penale cu eficiență în domeniu.

Un alt punct forte din această perspectivă este și adoptarea Legii nr. 18/1995¹⁸ privind aderarea României la Statutul Centrului Internațional pentru Inginerie Genetică și Biotehnologie de la Trieste, din Italia, adoptat la Madrid la 13 septembrie 1983.

Tehnicile de procreare asistată medical, precum și multitudinea de experimente care se pot face pe embrioni cunosc o evoluție rapidă datorită descoperirilor științifice din domeniul medical, motiv pentru care considerăm că este nevoie de protecția prin mijloacele de drept penal a tuturor acestor aspecte împotriva oricăror abuzuri.

Deoarece legislația românească nu cuprinde dispoziții penale cu privire la manipularea genetică și, implicit, a creării ilegale de embrioni umani și a clonării și pentru că Legea nr. 301/2004¹⁹ privind Codul penal, care conținea astfel de prevederi, nu a intrat niciodată în vigoare și este abrogată de art. 446 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, **propunem**

---

¹⁷ Clonarea, [http://clonarea.wikispaces.com/Clonarea+terapeutica+\(clonarea+biochimica\)](http://clonarea.wikispaces.com/Clonarea+terapeutica+(clonarea+biochimica)) (ultima accesare: 4 iunie 2013).

¹⁸ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 46 din 10 martie 1995.

¹⁹ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 575 din 29 iunie 2004, în prezent abrogată prin art. 446 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009.

de lege ferenda, introducerea în Codul penal în vigoare, precum și în noul Cod penal a unor dispoziții care să incrimineze alterarea genotipului, utilizarea periculoasă a ingineriei genetice, precum și crearea ilegală de embrioni umani și clonarea reproductivă, după modelul Legii nr. 301/2004, după cum urmează: „Alterarea genotipului uman, cu intenție, în orice mod, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani; **utilizarea ingineriei genetice** pentru a produce arme biologice sau alte arme de exterminare în masă se pedepsește cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi; **crearea de embrioni umani în alte scopuri decât procreația** se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi; cu aceeași pedeapsă se sancționează și **crearea, prin clonare, a unei ființe umane genetic identice unei alte ființe umane**, vii sau moarte; tentativa se pedepsește”.

Oportunitatea acestei propuneri de lege ferenda este susținută și de necesitatea armonizării legislației penale românești cu cea de la nivel european, asigurându-ne astfel un instrument juridic comun de lucru în lupta împotriva oricăror acțiuni ilicite în domeniul supus analizei.

Secțiunea a patra și ultima a acestui capitol cuprinde referiri la legislația unor state cu lungă tradiție în protejarea embrionilor prin mijloace de drept penal, precum: Franța, Spania și Georgia.

Capitolul al IV-lea este dedicat analizei problematicii protecției fătului împotriva agresiunilor prin mijloace de drept penal.

Fiecare dintre cele trei secțiuni ale capitolului în discuție este rezervată analizei câte unei infracțiuni cu incidență în domeniu, infracțiuni cuprinse fie în Codul penal în vigoare, fie în noul Cod penal. La fiecare infracțiune analizată am expus și aspecte de drept procesual penal, precum și aspecte de drept comparat din legislația relevantă în domeniu, dar și multe cazuri controversate din practica judiciară.

În secțiunea 1 este prezentată detaliat infracțiunea de provocare ilegală a avortului, prevăzută în art. 185 C.pen. în vigoare, sub aspectul conținutului legal, dar și al conținutului constitutiv.

Faptul că legiuitorul a statuat că medicul care întrerupe cursul sarcinii în condițiile prevăzute în alin. (6) al art. 185 C.pen. în vigoare nu se pedepsește, ne duce cu gândul la ideea că aceste prevederi constituie cauze de nepedepsire. Aceasta se traduce din punct de vedere legal prin aceea că deși fapta medicului rămâne infracțiune, acesta nu va fi pedepsit.

Or, pe bună dreptate, s-a argumentat în doctrină²⁰ că avortul terapeutic este, de fapt, o cauză justificativă. Incidența acesteia are drept efect inexistența infracțiunii.

Discuțiile purtate în literatura de specialitate pe marginea acestui subiect și-au găsit și consacrare legală în cuprinsul noului Cod penal.

Astfel, legiuitorul noului Cod penal a prevăzut în art. 201 alin. (6) că „nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului”.

Efectul cauzelor justificative se extinde și asupra participanților, după cum se prevede în art. 18 alin. (2) N.C.P.

Un alt aspect deosebit de interesant este acela al „**avortului etic**”.

Sintagma „avort etic” reprezintă întreruperea cursului sarcinii rezultate dintr-o faptă penală, precum violul, incestul și actul sexual cu un minor²¹.

Suntem de acord cu un punct de vedere²² exprimat recent în doctrină potrivit căruia avortul etic ar trebui să beneficieze de o reglementare autonomă în Codul penal prin introducerea unei noi cauze justificative,

---

²⁰ D.A. Șerban, *op. cit.*, p. 133.

²¹ Pentru detalii a se vedea D.A. Șerban, *op. cit.*, p. 177-120.

²² Pentru detalii a se vedea D.A. Șerban, *op. cit.*, p. 116-141.

deoarece **nu trebuie să existe identitate între noțiunea de „avort etic” și cea de „avort terapeutic”**. Cel mai important argument indicat în doctrină a fost cel relativ la limitele temporale ale avortului etic.

Infracțiunea de provocare ilegală a avortului **se consumă** în momentul în care se produce urmarea imediată reprezentată de un rezultat concret, și anume întreruperea cursul sarcinii, indiferent dacă produsul de concepție este expulzat sau nu.

Într-o speță²³ s-a considerat, opinie cu care suntem de acord, că încercarea de a efectua întreruperea cursului sarcinii unei femei, fără respectarea condițiilor legale, în două zile distincte, fapt care a dus la decesul victimei, reprezintă o infracțiune unică de provocare ilegală a avortului, prevăzută în art. 185 alin. (3) C.pen., activitatea infracțională caracterizând unitatea naturală de infracțiune, iar nu o infracțiune în formă continuată în sensul art. 42 alin. (2) C.pen.

Încercarea în mod repetitiv și la intervale scurte de timp de a întrerupe cursul aceleiași sarcini soldată cu decesul femeii însărcinate ca urmare a manoperelor avortive efectuate caracterizează o infracțiune unică, în formă consumată, de provocare ilegală a avortului, prevăzută în art. 185 C.pen., și nu o pluralitate de tentative de provocare ilegală a avortului și o infracțiune consumată de provocare ilegală a avortului, în concurs real²⁴.

Analizând legislația altor state am observat un aspect inedit existent în Codul penal turc raportat la Codul penal român, și anume prevederea expresă a nepedepsirii avortului etic, adică a întreruperii cursului unei sarcini rezultate dintr-o infracțiune, cu condiția ca sarcina să nu depășească 20 de săptămâni, să se efectueze cu consimțământul femeii însărcinate și de către medici de specialitate din spital.

---

²³ V. Dobrinoiu, *op. cit.*, p. 157.

²⁴ V. Dobrinoiu, *op. cit.*, p. 157.

Propunem de lege ferenda ca și în legislația penală română să existe o prevedere similară relativă la nepedepsirea avortului etic deoarece astfel nu ar mai exista puncte de vedere diferite cu privire la considerarea sau nu a avortului etic ca și o formă a avortului terapeutic, expres prevăzut în textul legal.

În secțiunea a doua am prezentat infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, prevăzută în art. 201 din noul Cod penal și, deoarece aceasta are corespondent în Codul penal în vigoare infracțiunea de la art. 185 C.pen., am considerat oportună analiza comparativă a celor două texte legale.

O **primă observație** poate fi făcută relativ la denumirea marginală a infracțiunii. Astfel, în Codul penal în vigoare, legiuitorul a prevăzut infracțiunea de provocare ilegală a avortului. **Interpretând per a contrario** putem afirma că există situații în care provocarea avortului se face în mod legal, fapta nefiind de natură penală. Același raționament îl putem aplica și în cazul infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 189 C.pen., infracțiune care și-a păstrat aceeași denumire marginală și în cuprinsul noului Cod penal. Legiuitorul a incriminat lipsirea de libertate în mod ilegal deoarece există situații în care lipsirea de libertate a unei persoane se poate face în mod legal. În noul Cod penal este incriminată întreruperea cursului sarcinii. Deoarece din această denumire marginală lipsește termenul de „ilegal”, rezultă că orice întrerupere a cursului sarcinii constituie infracțiune. Or, această ipoteză este infirmată chiar de către textul legal de la art. 201 alin. (6) N.C.P., unde se prevede că: „Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului”. Din acest motiv, **propunem de lege ferenda** ca denumirea marginală a

infracțiunii prevăzute în art. 201 N.C.P. să fie modificată, în sensul introducerii termenului de „ilegală”, cu referire la întreruperea cursului sarcinii.

În alin. (6) al art. 185 C.pen. sunt prevăzute trei cauze de nepedepsire a medicului care efectuează întreruperea cursului sarcinii. În alin. (6) al art. 201 N.C.P. sunt expuse două situații în care faptele nu constituie infracțiune. **Aceasta este o modificare de esență.** Prima situație se referă la întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de către un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni.

În cea de-a doua situație, nu constituie infracțiune întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului. Interesant este de văzut de ce legiuitorul a luat ca reper această vârstă a sarcinii. **Considerăm că se prevede** astfel deoarece după douăzeci și patru de săptămâni fătul este capabil de viață extrauterină. **Fătul, începând cu a douăzeci și doua săptămână de sarcină,** se poate naște, având în vedere că noile tehnologii medicale îi asigură supraviețuirea în afara uterului, la această vârstă²⁵. La 24 de săptămâni, fătul cântărește aproximativ 780-1000 de grame și măsoară circa 28-30 cm. Fătul exersează respirația inhalând lichid amniotic în plămâni și a adoptat un ritm de viață cu perioade de veghe de până la opt ore, restul timpului fiind rezervat somnului²⁶. Un argument în plus regăsit în textul de lege este și cel relativ la prevederea „interesului fătului”.

Un element de noutate în viitoarea legislație este alin. (7) al art. 201 N.C.P., care nu are corespondent în actuala reglementare. În art. 201 alin. (7) N.C.P. se prevede că: „nu se pedepsește femeia însărcinată care își întrerupe cursul sarcinii”. Autorii noului Cod penal au avut drept sursă de inspirație art. 245 Cod penal norvegian. În Expunerea de motive la noul

---

²⁵ Larisa Ciochină, Constantin Iftime, *op. cit.*, p. 21.

²⁶ Larisa Ciochină, Constantin Iftime, *op. cit.*, p. 21.

Cod penal se afirmă că precizarea în mod explicit a nepedepsirii femeii însărcinate care comite întreruperea cursului sarcinii pune capăt discuțiilor din doctrină în jurul acestei probleme. Fapta comisă de către femeia însărcinată constituie infracțiune, cu toate consecințele care decurg de aici în planul participației penale, renunțându-se la sancționarea acesteia.

Considerăm oportună și propunem *de lege ferenda* introducerea pe viitor în legislația noastră a obligativității consilierii femeii însărcinate, deoarece în acest fel s-ar reduce numărul avorturilor și s-ar proteja mult mai eficient fătul împotriva agresiunilor.

În secțiunea a treia a acestui capitol am făcut analiza infracțiunii de vătămare a fătului, prevăzută în art. 202 din noul Cod penal, surprinzând și căutând să ofer o soluție tuturor controverselor existente deja în doctrină relative la acest aspect.

După cum s-a afirmat în literatura de specialitate²⁷, **obiectul juridic al infracțiunii de întrerupere a cursului sarcinii** îl reprezintă relațiile sociale care apar și se dezvoltă cu privire la protejarea vieții intrauterine a fătului și a vieții, integrității corporale și sănătății femeii însărcinate”.

Conform art. 202 N.C.P., vătămarea fătului poate avea loc fie în timpul nașterii²⁸, fie în timpul sarcinii²⁹, iar în această ultimă ipoteză, având

---

²⁷ Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol și Virgil Rămureanu, *op. cit.*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 70, citați de P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *op. cit.*, p. 114; în același sens, V. Dobrinioiu, *op. cit.*, R.R.D. nr. 2/1970, p. 108-112, citat de V. Dobrinioiu, N. Neagu, *op. cit.*, p. 79, T. Avrigeanu, *Provocarea ilegală a avortului*, R.D.P. nr. 2/1997, p. 30, citat de A. Boroii, *op. cit.*, p. 90, I. Pascu, M. Gorunescu, *op. cit.*, p. 150.

²⁸ Ca exemple de vătămări ale fătului în timpul nașterii putem aminti producerea unui traumatism cranian cunoscut drept „sindromul copilului scuturat”, în momentul în care medicul sau personalul care asistă nașterea îl scapă din mână în momentul nașterii sau nu îi susține capul, gâtul bebelușului nefiind destul de puternic pentru a ține capul drept. În această ipoteză se produce o contuzie a creierului care poate cauza ulterior copilului probleme de natură senzorială precum orbirea sau surditatea, precum și retard în dezvoltare, retard mintal sau paralizie cerebrală. Documentare realizată în limba franceză utilizând site-ul: <http://www.edukeo.net/blessures-accouchement-a03835674.htm> (ultima accesare: 29 martie 2013). Un alt exemplu este cel reprezentat de utilizarea incorectă a forcepsului în timpul nașterii, care conduce la cauzarea a aproximativ 67-91% dintre traumatismele suferite în timpul nașterii, inclusiv la paralizia facială. Documentare realizată în limba franceză utilizând site-ul: <http://www.edukeo.net/paralysie-traumatismes-a03650110.htm> (ultima accesare: 29 martie 2013). Un alt

în vedere legătura strânsă între făt și femeia însărcinată, vătămarea primului are efecte și asupra integrității corporale sau sănătății acesteia din urmă.

Considerăm că prin incriminarea faptei de vătămare a fătului nu s-a dorit protejarea, în subsidiar, și a integrității corporale și a sănătății femeii însărcinate.

Însă suntem de părere că ori de câte ori vătămarea fătului are efecte negative și asupra integrității corporale sau sănătății femeii însărcinate, atunci în sarcina subiectului activ se vor reține infracțiunea de vătămare a fătului și o infracțiune de loviri sau alte violențe sau de vătămare corporală, după caz, al cărui subiect pasiv este mama fătului, aflate în concurs ideal.

Este foarte important de precizat că în ipoteza în care sarcina este gemelară sau multiplă, iar subiectul activ știe acest lucru, fiecare făt în parte va fi considerat **subiect pasiv la o infracțiune distinctă de vătămare a fătului**, iar în sarcina subiectului activ se vor reține în concurs atâtea infracțiuni de vătămare a fătului câți feți sunt.

În descrierea elementului material al infracțiunii legiuitorul utilizează **noțiunea de „vătămare”**, fără însă a-i da vreo definiție, nici în cuprinsul

---

exemplu este cel în care medicul sau personalul medical care asistă nașterea obturează din neglijență cordonul ombilical și blochează astfel pentru o anumită perioadă de timp (câteva minute) alimentarea fătului cu oxigen, situație care a dus la paralizia cerebrală a copilului nou-născut. Documentare realizată în limba franceză utilizând site-ul: http://www.weitzlux.com/Accidents-Lors-de-la-Naissance_1897337.html (ultima accesare: 29 martie 2013).

²⁹ Ca exemple de vătămări ale fătului produse în timpul sarcinii putem aminti următoarele: „desprinderea placentei ca urmare a unui traumatism suferit de femeia însărcinată, situație în care în 30% din cazuri se produce moartea fătului și în 1% din cazuri moartea femeii însărcinate; inhalarea de monoxid de carbon de către femeia însărcinată, care poate cauza sechele somatice și neurologice fătului sau chiar moartea acestuia deoarece fătul este cu 10-15% mai sensibil decât mama la dioxidul de carbon din cauza hemoglobinei fetale; dacă femeia însărcinată suferă arsuri pe mai mult de 30% din suprafața corpului, există un risc ridicat de moarte a fătului în următoarele 5 zile ulterioare evenimentului survenit; dacă mama se electrocutează, fătul este supus unor riscuri foarte mari de a fi rănit deoarece bazinul femeii însărcinate se află în drumul pe care îl urmează curentul electric de la mână la picior”. Documentare realizată în limba franceză utilizând site-ul : www.urgences-serveur.fr/.../trauma_grossesse... (ultima accesare: 29 martie 2013).

articolului, nici în titlul destinat explicării anumitor termeni sau expresii din finalul părții generale a codului penal în discuție.

Prin **sintagma „vătămarea fătului”** se înțelege orice acțiune de lovire sau orice altă acțiune violentă prin care se aduce atingere integrității corporale sau sănătății fătului, precum și o inacțiune care are același rezultat amintit mai sus.

Pe lângă existența condițiilor de timp pentru comiterea infracțiunii, în varianta descrisă la alin. (4) al art. 202 N.C.P., care este o variantă atenuată a infracțiunii în discuție, mai apare o condiție care ține, de data aceasta, de persoana subiectului activ, acesta fiind circumstanțiat, și anume mama fătului asupra căruia se exercită vătămarea în timpul nașterii. Această condiție de natură personală se referă la „existența stării de tulburare psihică” a mamei care, în timpul nașterii, comite infracțiunea de vătămare a fătului, condiție care, dacă este îndeplinită, alături și de celelalte condiții impuse de lege, determină aplicarea pentru subiectul activ a unui tratament sancționator mai blând, dată fiind starea sa delicată.

Aceeași sintagmă a fost prevăzută și în cuprinsul art. 200 N.C.P. care descrie infracțiunea de ucidere sau vătămare a nou-născutului săvârșită de către mamă, în sensul că și cu privire la această infracțiune, dacă mama se află în „stare de tulburare psihică”, acesteia i se va aplica un tratament sancționator mai blând, cu respectarea bineînțeleș și a celorlalte condiții prevăzute de lege.

Legea penală este de strictă interpretare și aplicare, iar pentru eliminarea echivocului din exprimare și în susținerea explicațiilor doctrinare cu privire la sensul noțiunii în discuție, **propunem de lege ferenda completarea sintagmei astfel: „stare de tulburare psihică generată de sarcină în ansamblul ei”.**

Capitolul al V-lea cuprinde concluziile desprinse din cercetare și analiza propunerilor de lege ferenda.

IV. Bibliografie

I.LEGISLAȚIE ȘI DOCUMENTE JURIDICE INTERNAȚIONALE

1. 1967 Abortion Act,

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/87/section/2>

2. Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa elaborat la Helsinki (1 august 1975)

3. Actul nr. 61 privind sănătatea la nivel național, adoptat în Africa de Sud în anul 2003 și publicat în Gazeta Guvernului nr. 26595 din 23 iulie 2004

4. Actul privind Fertilizarea Umană și Embriologia din 2008,

http://en.wikipedia.org/wiki/Human_Fertilisation_and_Embryology_Act_2008

5. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (12 decembrie 2007)

6. Codul penal elvețian

<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

7. Codul penal francez

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=5C40CCBEB0252FBA557A9615A83E39D8.tpdjo13v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006165274&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20130630

8. Codul penal georgian,

<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

9. Codul penal islandez,

<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

10. Codul penal spaniol,

http://www.ub.edu/dpenal/CP_vigente_2013_01_17.pdf;

<http://despachoabogados.fullblog.com.ar/titulo-ii-del-aborto.html>

11. Codul penal turc,

<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/6872/preview>

12. Constituția Irlandei,

http://fr.wikipedia.org/wiki/Constitution_de_l%27Irlande#Droits_fondamentaux

13. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (4 noiembrie 1950)
14. Convenția americană a drepturilor omului (22 decembrie 1969)
15. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului (20 noiembrie 1989)
16. Convenția privind protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei (Oviedo, 4 aprilie 1997)
17. Declarația universală a drepturilor omului (10 decembrie 1948)
18. Declarația universală privind genomul uman și drepturile omului elaborată sub egida UNESCO (Paris, 11 noiembrie 1997)
19. Declarația universală asupra bioeticii și drepturilor omului (UNESCO, 19 octombrie 2005)
20. Directiva Consiliului European și a Parlamentului European nr. 2004/23/CE privind stabilirea standardelor de calitate și securitate pentru donarea, obținerea, controlul, prelucrarea, conservarea, stocarea și distribuirea țesuturilor și a celulelor umane, publicată în Jurnalul Oficial L 102 din 7 aprilie 2004
21. Directiva Consiliului European și a Parlamentului European nr. 2006/17/CE de punere în aplicare a Directivei nr. 2004/23/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la anumite cerințe tehnice pentru donarea, procurarea și testarea țesuturilor și celulelor umane, publicată în Jurnalul Oficial nr. L 294 din 25 octombrie 2006
22. Directiva Consiliului European și a Parlamentului European nr. 2006/86/CE de punere în aplicare a Directivei 2004/23/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de trasabilitate, notificarea reacțiilor și a incidentelor adverse grave, precum și la anumite cerințe tehnice pentru codificarea, prelucrarea, conservarea, stocarea și distribuirea țesuturilor și a celulelor umane, publicată în Jurnalul Oficial nr. L 294 din 25 octombrie 2006
23. Legea organică nr. 5/1985 de modificare a art. 417bis din Codul penal, <http://www.clinicasabortos.com/ley-del-aborto-en-espana/sec18>
24. Legea nr. 2/2010 a sănătății sexuale și reproductive și a întreruperii voluntare a sarcinii, publicată în Buletinul Oficial al Spaniei nr. 55 din 3 martie 2010, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-3514>

25. Offences Against the Person Act 1861

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/crossheading/making-gunpowder-to-commit-offences-and-searching-for-the-same#commentary-c563541>

26. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (16 decembrie 1966)

27. Protocolul adițional la Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, referitor la interzicerea clonării ființelor umane, semnat la Paris la 12 ianuarie 1998

28. Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la regulile penitenciare europene,

<http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/EPR%20Romanian.pdf>

29. Recomandarea Consiliului Europei nr. 934/1982 privind ingineria genetică

30. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1046/1986 cu privire la utilizarea embrionilor și fetușilor umani în scop diagnostic, terapeutic, științific, industrial și comercial

31. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1100/1989 privind folosirea embrionilor și fetușilor umani în cercetările științifice

32. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1160/1991 privind elaborarea unei Convenții de bioetică

33. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1240/1994 relativă la protecția și brevetabilitatea produselor de origine umană

34. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1512/2001 privind protecția genomului uman

35. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1468/2002 privind biotehnologiile

36. Rezoluția nr. 428 din 23 ianuarie 1970 a Adunării Consultative a Consiliului Europei privind mijloacele de comunicare în masă și drepturile omului

37. Tratatul de la Lisabona, de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007

II.LEGISLAȚIE ROMÂNĂ

38. Codul civil de la 1864, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 271 din 4 decembrie 1864, <http://www.codurile.ro/articles/8/1/CODUL-CIVIL-din-26-noiembrie-1864-/Page1.html>

39. Codul penal din 1865,

www.freelex.juridic.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=40035

40. Codul penal din 1937,

www.freelex.juridic.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=33229

41. Codul penal al României, publicat în Buletinul Oficial nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968 și republicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 16 aprilie 1997

42. Codul de procedură penală al României, Publicat în Buletinul Oficial nr. 58 din 26 aprilie 1973 și republicat în Monitorul Oficial al României nr. 78 din 30 aprilie 1997

43. Constituția din 1866, www.rogoveanu.ro/constitutia/const1866.htm

44. Constituția din 1923, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 282 din 29 martie 1929

45. Constituția din 1938, www.rogoveanu.ro/constitutia/const1938.htm

46. Constituția din 1948,

www.legislatie.resurse-pentru-democratie.org/const_1948.php

47. Constituția din 1952, www.softlegislativ.ro/acte-utile/80.html

48. Constituția din 1965, www.rogoveanu.ro/constitutia/const1965.htm

49. Constituția României, modificată și revizuită prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003 și publicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003

50. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată în recurs în interesul legii nr. 8/2010, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 416 din 14 iunie 2011

51. Decizia Curții Constituționale a României nr. 206/2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414⁵ alin. (4) din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 350 din 13 iunie 2013

52. Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și la persoanele juridice, publicat în Buletinul Oficial nr. 8 din 30 ianuarie 1954, în prezent abrogat de Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 490 din 10 iunie 2011
53. Decretul nr. 212/1974 de ratificare a Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, publicat în Buletinul Oficial al României, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974
54. Decretul-Lege nr. 1 din 26 decembrie 1989 privind abrogarea unor legi, decrete și alte acte normative a fost emis de către Consiliul Frontului Salvării Naționale și a fost publicat în Monitorul Oficial al României nr. 4 din 27 decembrie 1989
55. Legea nr. 18/1990 de ratificare a Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în Monitorul Oficial al României nr. 314 din 13 iunie 2001
56. Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la această convenție, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 135 din 31 mai 1994, modificată și completată cel mai recent de Legea nr. 103/2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 375 din 2 mai 2006
57. Legea nr. 18/1995 privind aderarea României la Statutul Centrului Internațional pentru Inginerie Genetică și Biotehnologie de la Trieste, din Italia, adoptat la Madrid la 13 septembrie 1983, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 46 din 10 martie 1995
58. Legea nr. 140/1996 pentru modificarea și completarea Codului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 289 din 14 noiembrie 1996
59. Legea nr. 17/2001 privind ratificarea Convenției privind protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei semnată la Oviedo la 4 aprilie 1997 și a Protocolului adițional la Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, referitor la interzicerea

clonării ființelor umane, semnat la Paris la 12 ianuarie 1998, publicată în Monitorul Oficial nr. 103 din 28 februarie 2001

60. Legea nr. 487/2002 privind sănătatea mintală și protecția persoanelor cu tulburări psihice, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 589 din 8 august 2002, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 652 din 13 septembrie 2012, în temeiul art. II din Legea nr. 129 din 2012

61. Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 51 din 29 ianuarie 2003

62. Legea nr. 104/2003 privind manipularea cadavrelor umane, prelevarea organelor și țesuturilor, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 222 din 3 aprilie 2003, modificată și completată cel mai recent prin dispozițiile Legii nr. 47/2013, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 145 din 19 martie 2013

63. Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopțiilor, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 557 din 23 iunie 2004 și republicată în Monitorul Oficial al României nr. 259 din 19 aprilie 2012, în baza în temeiul dispozițiilor art. X din Legea nr. 233/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 860 din 7 decembrie 2011

64. Legea nr. 301/2004 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 575 din 29 iunie 2004, în prezent abrogată prin art. 446 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009 și modificată și completată cel mai recent prin Legea nr. 187/2012

65. Legea nr. 39/2005 privind ratificarea Protocolului nr. 14 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, cu privire la modificarea sistemului de control al Convenției, adoptat la Strasbourg la 13 mai 2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 238 din 22 martie 2005

66. Legea nr. 95/2006 din 14 aprilie 2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicată în Monitorul Oficial nr. 372 din 28 aprilie 2006, modificată și completată cel mai recent prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri

publice în anul 2014, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 703 din 15 noiembrie 2013

67. Legea nr. 275/2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 627 din 20 iulie 2006 și modificată cel mai recent prin Legea nr. 83/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 329 din 19 mai 2010

68. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009 și modificată cel mai recent prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 757 din 12 noiembrie 2012

69. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial nr. 505 din 15 iulie 2011

70. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010, și modificată cel mai recent prin Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 515 din 14 august 2013.

71. Ordinul ministrului sănătății nr. 183/2005 pentru aprobarea regulamentului de organizare și funcționare, a organigramei și a componenței Consiliului științific al Agenției Naționale de Transplant, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 228 din 18 martie 2005, modificat și completat cel mai recent prin Ordinul nr. 929 din 15 iunie 2010, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 408 din 18 iunie 2010

72. Ordonanța Guvernului nr. 79/2004 pentru înființarea Agenției Naționale pentru Transplant, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 791 din 27 august 2004, modificată cel mai recent prin Legea nr. 150 din 15 mai 2006, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 431 din 18 mai 2006

73. Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 601 din 31 august 2009 și aprobată prin Legea nr. 103/2012 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 453 din 6 iulie 2012
74. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2011 pentru reglementarea unor măsuri în domeniul sănătății, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 854 din 2 decembrie 2011, modificată și completată cel mai recent prin Legea nr. 138/2012 privind aprobarea O.U.G. nr. 103/2011, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 496 din 19 iulie 2012
75. Proiect de lege privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical, adoptat de Camera Deputaților la data de 27 aprilie 2004
76. Proiect de Lege nr. 695/2010 pentru interzicerea clonării și a aplicațiilor biomedicinii care încalcă drepturile omului și demnitatea umană - http://www.cdep.ro/comisii/drepturile_omului/pdf/2010/av695.pdf
77. Protocolul nr. 14 din 13 mai 2004 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, cu privire la modificarea sistemului de control al Convenției, adoptat la Strasbourg la 13 mai 2004, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 238 din 22 martie 2005, www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-B2B4F4D66BEC/0/ROU_CONV.pdf

III. TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

78. **Virgiliu Ancăr, Crîngu Ionescu**, *Obstetrică*, Editura Național, București, 1999
79. **George Antoniu** – *Noul Cod penal. Codul penal anterior, studiu comparativ*, Editura All Beck, București, 2004
80. Apud *A Way of Life, Affirming a Pro-life Culture in Northern Ireland*, The Society for the Protection of Unborn Children, ediția a 2-a, martie 2002
81. **V. Astărăstoae, O. Stoica**, *Genetica versus Bioetica*, Editura Polirom, București, 2002
82. **Jean-Luc Aubert**, *Introduction au droit et thèmes fondamentaux du droit civil*, Paris, Armand Colin, 2004

- 83. Lucia Bareliuc, Natalia Neagu** – *Embriologie umană normală și patologică*, Editura Medicală, București, 1987
- 84. Nicolae Bălan** – *Biserica și viața*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1947
- 85. Corneliu Bârsan** - *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol I. Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București, 2005
- 86. Dragoș Bogdan, Mihai Selegean** - *Drepturile și libertățile fundamentale în jurisprudența Curții europene a drepturilor omului*, Editura All Beck, București 2005
- 87. Sergiu Bogdan**, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2007
- 88. Sergiu Bogdan** - *Drept Penal. Partea Specială*, Editura Universul Juridic, București, 2009
- 89. Alexandru Boroï**, *Pruncuciderea și uciderea din culpă*, Editura Ministerului de Interne, București, 1992
- 90. Alexandru Boroï**, *Infrațiuni contra vieții*, Editura Național, București, 1996
- 91. Alexandru Boroï**, *Drept penal . Partea specială*, Editura C.H. Beck, București, 2006
- 92. Alexandru Boroï** – *Drept penal. Partea specială, conform Noului Cod penal*, Editura C.H.Beck, București, 2011
- 93. Kenneth Boyd**, *A Right to Life and Death?*, Evans Brothers Limited, Londra, 2003
- 94. B. Braunștein**, *Dreptul penal (Partea specială). Partea I*, Iași, 1959
- 95. Alain Brossat**, *Droit à la vie?*, Éditions du Seuil, Paris, 2010
- 96. Hutton Brown et al.**, *Legal Rights and Issues Surrounding Conception, Pregnancy and Birth*, Vanderbilt Law Review, Vanderbilt University Law School, 1986
- 97. Costică Bulai**, *Curs de drept penal, partea specială*, București, 1975
- 98. Costică Bulai, Bogdan Bulai**, *Manual de drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2007
- 99. Radu Chiriță** - *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2008

100. **Pavel Chirilă, Lucian Gavrilă, Cristina Gavrilovici, Andreea Băndoiu**, *Principii de bioetică, o abordare ortodoxă*, Editura Christiana, București, 2008
101. **Larisa Ciochină, Constantin Iftime** – *O viziune asupra vieții*, Editura Pro Vita Media, București, 2003
102. **Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu** - *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004
103. **Vasile Crețu** – *Drept internațional penal*, Editura Societății „Tempus” România, București, 1996
104. **Ion Deleanu**, *Instituții și proceduri constituționale*, vol. II, Editura Servo-Sat, Arad, 1998
105. **Dan Dermengiu** și colaboratorii, *Curs xerografiat de medicină legală*, București, 2001
106. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
107. *Dicționar medical*, Editura Medicală, vol. II, București, 1969
108. **Vasile Dobrinoiu**, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2000
109. **Vasile Dobrinoiu** – *Drept penal – partea specială*, Editura Lumina-Lex, București, 2004
110. **Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu** – *Drept penal. Partea specială – Teorie și practică judiciară*, Editura Wolters Kluwer, București, 2008
111. **Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu**, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Editura Universul Juridic, București, 2011
112. **Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, Gabriel William Brânză** – *Probleme de drept din jurisprudența penală*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010
113. **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu** – *Explicații teoretice ale Codului penal roman – Partea generală, vol. I*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969
114. **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu** – *Explicații teoretice ale*

Codului penal roman – Partea specială, vol. III, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971

115. Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Duculescu – *Constituția României – comentată și adnotată*, Editura Lumina- Lex, București, 1997

116. Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra persoanei, vol. I*, Editura Universul Juridic, București, 2010

117. Dominique Fenouillet, *Respect et protection du corps humain. Protection de la personne. Principes*, Jurisclasseur civil, Art. 16 la 16-12, fascicolul 10, 1997

118. Avram Filipaș - *Drept Penal. Partea Specială*, Editura Universul Juridic, București 2008

119. Patrizia Funghi, Fausto Giunta - *Medicina. Bioetica e diritto*, ETS, Pissa, 2005

120. Gilles Genicot - *Droit médical*, Editions Larcier, Paris, 2005

121. Gilles Genicot - *La maîtrise du début de la vie: la loi du 6 juillet 2007 relative à la procréation médicalement assistée*, în *Journal des tribunaux*, 2009

122. John Grady, *Abortion Yes or No?*, Rockfor, Illionis, Tan Books and Publishers Inc., 1967

123. Bianca Selejan Guțan - *Protecția europeană a drepturilor omului*, ediția a 3-a, Editura C.H. Beck, 2009

124. Roger W. Harms – *Clinica Mayo. Despre sarcină, naștere și nou-născut*, Editura All, București, 2005

125. Jean-Marie Hennaux s.j., *Le Droit de l'homme à la vie de la conception à la naissance*, Institut d'Études Théologiques, Bruxelles, 1993

126. Mihai Adrian Hotca – *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Aspecte diferențiale și situații tranzitorii*, Editura Hamangiu, București, 2009

127. Alexandra Huidu – *Reproducerea umană medical asistată*, Editura Lumen, Iași, 2010

128. Valentin Iftenie, Alexandru Boroii – *Infracțiunile de lovire și vătămare a integrității corporale sau a sănătății. Cadrul juridic. Aspecte medico-legale*, Editura Juridică, București

129. **Alexandru Ionaș** - *Infrațiuni prevăzute în Codul penal roman. Partea specială*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura Universității Transilvania din Brașov, Omnia Lex, Brașov, 2009
130. **Cristian Ionescu** – *Constituția României – Legea de revizuire comentată și adnotată cu dezbateri parlamentare*, Editura All Beck, București, 2003
131. **Michel Lévinet**, *Le Droit au respect de la vie au sens de la CEDH*, Bruylant, 2010
132. **Michel Lévinet**, *Droits et libertés fondamentaux*, Presse Universitaires de France, Paris, 2010
133. **R. Lindan**, *Le droit de la personnalité*, Dalloz, Paris, 1974
134. **Octavian Loghin, Tudorel Toader**, *Drept penal român, partea specială*, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1997
135. **Bernard Martino**, *Bebelușul este o persoană. Povestea minunată a nou-născutului*, Editura Humanitas, București, 2002
136. **Nicolae Mărgineanu** – *Condiția umană. Aspectul ei bio-psiho-social și cultural*, Editura Științifică, București, 1973
137. **Dumitru Valeriu Mihăescu** – *Reglementarea întreruperii cursului sarcinii și infrațiunea de avort*, Editura Științifică, București, 1967
138. **Aurel Teodor Moldovan** - *Tratat de drept medical*, Editura All Beck, București, 2002
139. **Keith L. Moore** - *Eléments d'Embryologie Humaine*, Editura Vigot, Quebec, 1989
140. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu** (coord.) - *Constituția României. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2008
141. **Ion Neagu** – *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2010
142. **Ion Neagu** – *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2010
143. **Gheorghe Nistoreanu, Alexandru Boroș, Ioan Molnar, Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Vasile Lazăr**, *Drept penal. Partea specială*, Editura Continent XXI, București, 1996
144. **Vasile Papadopol**, *Codul penal al R.S.R. Comentat și adnotat I: Partea generală*, Editura Științifică, București, 1972

145. **Vasile Papadopol, Ștefan Daneș**, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989
146. **Ilie Pascu, Mirela Gorunescu** – *Drept penal. Partea specială, ediția a 2-a*, Editura Hamangiu, București, 2009
147. **Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, Ionuț Andrei Barbu, Mihaela Rotaru, Cătălin Țigănoaia** – *Drept penal. Partea specială – Caiet de seminarii*, Editura Hamangiu, București, 2010
148. **Ovidiu Predescu** – *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul penal român*, Editura Lumina-Lex, București, 2006
149. **Grigoriană Manuela Preduca**, *Drepturile omului – valențe juridice și canonice*, Editura C.H. Beck, București, 2011
150. **Jean-François Renucci**, *Traité de Droit Européen des Droits de l'Homme*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2007
151. **Jean Francois Renucci** , *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, 2009
152. **Thomas W. Sadler** - *Langman's Medical Embryology, 10th edition*, Editura Callisto Medical, București, 2007
153. **Stelian Scăunaș** - *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Editura All Beck, București, 2003
154. **Erwin Schrodinger** – *Ce este viața?: aspectul fizic al celulei vii și spirit și materie*, Editura Politica, București, 1980
155. **Gheorghe Scripcaru, Aurora Ciuca, Vasile Astărăstoiaie, Călin Scripcaru** – *Bioetica, științele vieții și drepturile omului*, Editura Polirom, București, 1998
156. **Gheorghe Scripcaru, Aurora Ciuca, Vasile Astărăstoiaie, Călin Scripcaru** – *Introducere în biodrept – de la bioetică la biodrept*, Editura Lumina Lex, București, 2003
157. **Oliviu Stoica** - *Drept Penal. Partea Specială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975
158. **Florin Streteanu**, *Tratat de drept penal*, vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2008
159. **Frederic Sudre** (coord.) - *Le droit au respect de la vie privée au sens de la Convention européenne des droits de l'homme*, Bruylant/Nemesis, 2005

160. **Frederic Sudre** - *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Editura Polirom, Iași, 2006
161. **François Terré**, *L'Enfant de l'esclave: génétique et droit*, Paris, Flammarion, 1987
162. **Tudorel Toader** - *Drept penal. Partea specială*, Editura Hamangiu, București, 2008
163. **Dimitrios Tsarapatsanis**, *Les Fondements éthiques des discours juridiques sur le statut de la vie humaine anténatale*, Presse Universitaires de Paris Ouest, 2010
164. **Georgiana Tudor**, *Răspunderea juridică pentru eroarea medicală*, Editura Hamangiu, București, 2010
165. **Ilie Urs**, *Repararea daunelor morale*, Editura Lumina Lex, București, 2001
166. **Mihail Udroi**, *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2011
167. **Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol și Virgil Rămureanu**, *Codul penal, Comentat și adnotat, Partea specială*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975
168. **Ioana Vasii**, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 1997
169. **Nasty Marian Vlădoiu** - *Protecția constituțională a vieții, integrității fizice și a integrității psihice*, Editura Hamangiu, București, 2007
170. **Elizabeth Wicks**, *The Right to Life and Conflicting Interests*, Oxford University Press, Marea Britanie, 2010
171. **John Wilke, Barbara Wilke**, *Avortul – Întrebări și răspunsuri*, Editura Pro Vita Media, București, 2007

IV. STUDII, ARTICOLE, NOTE

172. **Emil Anton, Bogdan Doroftei, Ivana Anghelache Lupașcu, Demetra Socolov, Nicolae Ioanid**, *Diagnosticul genetic pre-implantator. Implicațiile legale, etice și medicale în România*, în *Revista Română de Bioetică* nr. 2/2009
173. **George Antoniu** – *Ocrotirea penală a vieții persoanei*, în R.D.P. nr. 1/2002
174. **Tudor Avriganu** – *Provocarea ilegală a avortului*, în R.D.P. nr. 2/1997
175. **Iris Bararu**, *Avortul*, www.medicalstudent.ro/publicatii/avortul.html

- 176. Constantin Bogdan** – *Norme universale în materie de bioetică*, în Revista Română de Bioetică, vol. 2, nr. 4/2004
- 177. Thomas J. Bole** – *Percepția persoanei în bioetica laică și în ca ortodox-catolică*, în Revista Română de Bioetică, vol. 1, nr. 4/2003
- 178. Alexandru Boroș** - *Aspecte juridice în legătură cu momentul nașterii și momentul morții*, în Dreptul nr. 12/1998
- 179. Hutton Brown et al.**, *Legal Rights and Issues Surrounding Conception, Pregnancy and Birth*, Vanderbilt Law Review, Vanderbilt University Law School, 1986, <http://www.lexisnexis.com/hottopics/inacademic>
- 180. Diana Bulgaru Iliescu, Beatrice Ioan** – *Avortul – între libertatea procreației și drepturile ființei nenăscute*, în Revista Română de Bioetică, vol. 3, nr. 2/2005
- 181. Mircea Gelu Buta, Iulia Alexandra Buta** – *Dreptul de a te naște*, în Revista Română de Bioetică, vol. 6, nr. 2/2008
- 182. Mircea Gelu Buta, Pavel Chirilă, Adina Rebeleanu** - *Bioetica și identitatea persoanei umane*, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 3/2010
- 183. Sorin Nicușor Bute, Ion Stoica** – *Demnitatea și statutul embrionului uman din perspectiva teologiei ortodoxe*, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 1/2010
- 184. Sebastian Cercel** - *Considerații privind dreptul de a dispune de propriul corp*, în Revista de Științe Juridice nr. 3/2009
- 185. Valerian Cioclei**, „*Necesitatea incriminării faptei de vătămare a fătului în Noul Cod penal*”, Revista Curentul Judiciar nr. 7-8/2011
- 186. Aurora Ciucă** - *Conceptul de „demnitate” a ființei umane în bioetică și drept*, în Revista Română de Bioetică, vol. 7, nr. 2/2009
- 187. Aurora Ciucă** - *Conceptul de „demnitate” a ființei umane în bioetică și drept (II)*, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 3/2010
- 188. Radu Chiriță**, *Dreptul constituțional la viață și dreptul penal*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai nr. 2/2001
- 189. Vasile Dobrinoiu**, *Înteruperea cursului sarcinii în caracterizarea infracțiunii de avort*, în R.R.D. nr. 2/1970
- 190. Radu Chiriță** – *Dreptul constituțional la viață și dreptul penal*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai nr. 2/2001

- 191. Valerian Cioclei**, „Necesitatea incriminării faptei de vătămare a fătului în Noul Cod penal”, Revista Curentul Judiciar nr. 7-8/2011
- 192. Florin Crîșmăreanu** – Statutul embrionului uman – importanța presupuzițiilor în soluționarea acestei probleme, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 4/2010
- 193. Irina Mihaela Cubasa** – Când începe viața umană?, în Revista Română de Bioetică, vol. 5, nr. 2/2007
- 194. Gianina Anemona Cudrițescu** – Discuții referitoare la limitele legale ale dreptului la viață a persoanei, în Dreptul nr. 12/2007
- 195. Nora Andreea Daghie, Daniel Marian Iorga** – Procrearea asistată medical- actualități și perspective, în Dreptul nr. 3/2010
- 196. Constantin-Iulian Damian** – Avortul din perspectiva religiilor orientale: hinduism și budism, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 1/2010
- 197. Vasile Dobrinoiu** – Întreruperea cursului sarcinii în caracterizarea infracțiunii de avort, în R.R.D. nr. 2/1970
- 198. Petre Dungan** – Discuții asupra incriminării sau neincriminării pruncuciderii, în Dreptul nr. 8/2009
- 199. Ștefan Florea**, Bioetica creștină – o știință în slujba vieții, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 1/2010
- 200. Cristina Otovescu-Frăsie, Andreea Băndoiu**, Respectarea dreptului la viață versus eutanasiu, în Revista Română de Bioetică, vol. 7, nr. 2/2009
- 201. James Andrew Freeman**, Prenatal Substance Abuse: Texas, Texans and Future Texans Can't Afford It, <http://www.lexisnexis.com/hottopics/inacademic>
- 202. Cristina Gavrilovici** – Demnitatea umană și libertatea de a procrea, Revista Română de Bioetică, vol. 1, nr. 4/2003
- 203. Cristina Gavrilovici** – Când sfârșitul vieții survine la începutul vieții, în Revista Română de Bioetică, vol. 5, nr. 2/2007
- 204. Violeta Elena Georgescu** – Sarcina forțată. Genocid, în R.D.P. nr. 3/2007
- 205. Shona G. Glink**, The Prosecution of Maternal Fetal Abuse: Is this the Answer?, University of Illinois Law Review nr. 533 din 1991, <http://www.lexisnexis.com/hottopics/inacademic>
- 206. Mirela Gorunescu** - Un nou domeniu sub incidența legii penale române – manipularea genetică, în Pro Patria Lex, nr. 5/2004

- 207. Gheorghe Groza, Cornelia Precup** – *Dreptul la viață. Asistarea medicală a reproducției umane*, în R.D.P. nr. 3/2010
- 208. Michael Hauskeller**, *Integrity and Dignity, is there a Difference?*, în Revista Română de Bioetică, vol. 1, nr. 4/2003
- 209. Ștefan Iloaie**, *Morală și viață. Documentele bisericii ortodoxe române referitoare la bioetică*, în Revista Română de Bioetică, vol. 7, nr. 2/2009
- 210. Arhim. Iuvenalie Ionașcu** – *Elemente de bioetică în islam*, în Revista Română de Bioetică, vol. 2, nr. 4/2004
- 211. Iuvenalie Ionașcu**, *O întrebare în „mișcare”: ce este viața?*, eseu; http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=560&Itemid=112
- 212. H.L. King**, *A Proposal for Legal Protection of the Unborn* în Michigan Law Review, 1979
- 213. Manuela Lusușan** - *Noțiunea de viață privată*, în Revista Institutului Național de Magistratură –THEMIS nr. 1/2005
- 214. Silvia-Maria Martiș**, *Evoluția protecției drepturilor și a libertăților fundamentale în cadrul ordinii juridice comunitare*, Dreptul nr. 12/2007
- 215. F. Massia**, *Droits de l’homme. Chronique internationale*, în Revue de science criminelle et de droit pénal comparé nr. 1/2005
- 216. Mihaela Mănescu** - *Aspecte ale mortalității infantile*, în Revista Română de Bioetică, vol. 5, nr. 3/2007
- 217. M. Menegaki, P. Pavlidis, D. Tamiolakis** - *Practical Appraisal to Ethics in Fetal Death: a Case of Anasarca*, în Revista Română de Bioetică, vol. 3, nr. 4/2005
- 218. Ana Maria Mihalache, Teodora Manea, Mihaela Vicol**, *Organismele modificate genetic: o tehnologie controversată*, în Revista Română de Bioetică, vol. 3, nr. 2, aprilie-iunie 2005
- 219. Dumitru Valeriu Mihăescu** – *Noua reglementare privind întreruperea cursului sarcinii și infracțiunea de avort*, în R.R.D. nr. 3/1967
- 220. Sue Miller**, *Moms: No „Safe” Time for Cocaine. Health: Recent Research Has Found That Just One Hit of Cocaine Taken by a Pregnant Woman Can Do Irreparable Damage to Her Fetus*, L.A. Times, 28 noiembrie 1989

- 221. Maria Magdalena Neagu** - *Clonarea ilegală de embrioni și clonarea, privite din punctul de vedere al reglementărilor din Marea Britanie și Statele Unite ale Americii*, în Revista de Drept OmniaLex nr.1/2006
- 222. Gavril Paraschiv, Daniel Ștefan Paraschiv** – *Noul Cod penal. Infracțiunile contra persoanei. Reflecții*, în R.D.P. nr. 1/2010
- 223. J. Parness**, *Crimes against the Unborn; Protecting and Respecting the Potentiality of Human Life* în Harvard Law Journal, 1985
- 224. Nicolae Pavel** – *Considerații teoretice referitoare la dreptul la viață și la integrarea fizică și psihică*, în Dreptul nr. 5/2003
- 225. Adrian Gh. Paul** – *Păcatul avortului și implicațiile antropologice asupra destinului vieții umane*, în Revista Română de Bioetică, vol. 8, nr. 4/2010
- 226. Vasile Păvăleanu** - *Vătămarea corporală gravă*, în R.D.P. nr. 3/2000
- 227. Andreea Petrus** – *Debutul protecției dreptului la viață*, în Caiete Drept Penal nr. 4/2006
- 228. Mona-Maria Pivniceru, Florin Dorian Dascălescu** – *Limita inferioară a dreptului la viață: între protecția fetusului uman, dreptul la avort și progresul științelor biomedicale*, în Revista Română de Bioetică, vol. 1, nr. 4/2003
- 229. Mona Maria Pivniceru, Horia Tit** – *Principiile fundamentale ale sistemului european de protecție a drepturilor omului în legătură cu biomedicina*, în Revista Română de Bioetică, vol. 1, nr. 3/2003
- 230. Iulian Poenaru**, *Proiectul noului Cod penal*, Dreptul nr. 8/2003
- 231. Ionuț Florin Popa, Liviu-Marius Harosa** - *Discuții în legătură cu Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului*, în Dreptul nr. 8/2003
- 232. Tiberiu Viorel Popescu** - *Biodreptul - chintesenta dreptului sanitar*, Revista Română de Bioetică, vol. 3, nr. 3/2005
- 233. Titus Popescu** – *Definirea persoanei în dreptul penal*, în R.D.P. nr. 3/1998
- 234. Manuela Grigoriană Preduca** - *Considerații privind protecția dreptului la viață privată*, în Revista de Științe Juridice a Universității din Craiova nr. 4/2009
- 235. Gheorghe Scripcaru** – *Biodreptul. Bazele sale etice și autonomia sa*, în Revista Română de Bioetică, vol. 5, nr. 4/2007
- 236. Gh. Scripcaru, A. Ciucă, C. Scripcaru, L. Isac**, *Manipulările genetice și implicațiile lor juridice*, în Revista Română de Bioetică, vol. 3, nr. 2, aprilie-iunie 2005

237. **Doris Alina Șerban** – *Avortul „etic”,* în *Caiete de Drept Penal* nr. 3/2008
238. **Judith Jarvis Thomson**, *Une défense de l'avortement, Raisons politiques* nr. 12, noiembrie 2003
239. **Andreea Todan** - *Omorul deosebit de grav si avortul agravat,* în R.D.P. nr. 2/1999
240. **Ion Turcu**, *Cu imensă ipocrizie, despre protecția demnității ființei umane în noul Cod civil,* <http://www.juridice.ro/163742/cu-imensa-ipocrizie-despre-protectia-demnitatii-fiintei-umane-in-noul-cod-civil.html>
241. **Mihail Udroi**, **Ovidiu Predescu**, *Abordări europene cu privire la începutul vieții persoanei,* în *Dreptul* nr. 3/2010
242. **Mihail Udroi**, **Nicoleta Miulescu**, **Ovidiu Predescu** – *Obligațiile substanțiale ale statului în materia dreptului la viață,* în *Dreptul* nr. 7/2010
243. **Ioan Zanc**, **Iustin Lupu**, **Oana Mureșan**, *Bioetica și provocările științei,* în *Revista Română de Bioetică*, vol. 8, nr. 4/2010

V. PRACTICĂ JUDICIARĂ

244. **Alexandru Boro**, **Norel Neagu**, **Valentin Radu-Sultănescu** – *Drept penal. Partea specială. Culegere de spețe pentru uzul studenților,* Editura All Beck, București, 2002
245. Decizia din 11.10.1974 în *Constitutional Case Law*, Editura Scholffer, Viena, 1975
246. Hotărârea *Laskey, Jaggard și Brown* contra Marii Britanii, www.jurisprudencedo.com/Laskey-Jaggard-si-Brown-contra-Marea-Britanie-Masochism-Publicitatea-actelor-sexuale-Consecinte.html
247. Hotărârea *Niemitz* contra Germaniei, [www.jurisprudencedo.com/Niemietz-contra-Germaniei-Viata-privat\[-Definitie.html](http://www.jurisprudencedo.com/Niemietz-contra-Germaniei-Viata-privat[-Definitie.html)
248. Hotărârea *Van Kuck* contra Germaniei, www.jurisprudencedo.com/Van-Kuck-c.-Germania-Transexual-Costurile-interventiei-pentru-schimbarea-de-sex.html
249. Hotărâri CEDO împotriva României în materie penală, Editura Moroșan, București, 2011

250. Lia Savonea, Daniel Grădinaru – *Infrațiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, București, 2011

VI. SURSE INTERNET

Actul nr. 61 privind sănătatea la nivel național - <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=68039>

Adoptarea Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=80&inline

Asigurare de răspundere civilă profesională, <http://www.pharmabusiness.ro/juridic/dreptul-de-libera-practica-al-medicilor.html>

Biomedicina, <http://dexonline.ro/definitie/biomedicin%C4%83>

Calitatea vieții - <http://www.culturavietii.ro/2011/12/10/bioetica-pe-intelesul-tuturor-articol-introductiv/>

Celule stem, http://www.sfatulmedicului.ro/Diverse/afectiuni-tratate-cu-celule-stem_7118

Celulele stem embrionare și celulele stem adulte http://ro.wikipedia.org/wiki/Celul%C4%83_su%C8%99%C4%83

Clonarea

[http://clonarea.wikispaces.com/Clonarea+terapeutica+\(clonarea+biochimica\)](http://clonarea.wikispaces.com/Clonarea+terapeutica+(clonarea+biochimica))

Clonarea terapeutică <http://www.romedic.ro/clonarea-umana/clonarea-terapeutica-clonarea-biochimica->

Clonarea reproductivă - <http://www.romedic.ro/clonarea-umana/clonarea-adn-ului-adult-clonarea-reproductiva->

Clonarea umană în Australia - <http://www.nhmrc.gov.au/health-ethics/human-embryos-and-cloning/stem-cells-cloning-and-related-issues>

Clonarea reproductivă și clonarea terapeutică în Marea Britanie - <http://www.bioethics.ac.uk/topics/reproductive-cloning.php>

Clonarea umană în Statele Unite ale Americii - http://en.wikipedia.org/wiki/Human_cloning

Codul penal moldovenesc, http://ro.wikisource.org/wiki/Codul_penal_al_Republicii_Moldova

Condiții pentru avort în Marea Britanie,
<http://www.nhs.uk/conditions/Abortion/Pages/Introduction.aspx>
Controlul nașterilor, <http://www.profamilia.ro/familia.asp?manual=12>
Copil, <http://dexonline.ro/definitie/copil>
Declarația Universală privind Genomul Uman și Drepturile Omului -
<http://www.unesco.org/new/fr/social-and-human-sciences/themes/bioethics/human-genome-and-human-rights/> ;
http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/FIELD/Moscow/pdf/bioetica_romanian_publication.pdf
Directiva 2004/23/CE
http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=32004L0023&model=guichett
Directiva 2006/17/CE
<http://www.rndvcsh.ro/files/documents/directiva%20nr.%2086%20din%20006.pdf>
Directiva 2006/86/CE,
<http://www.rndvcsh.ro/files/documents/directiva%20nr.%2086%20din%20006.pdf>
Dreptul, www.e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/drept/1571.html
Efect juridic http://www.euroavocatura.ro/dictionar/4066/Efect_juridic#
Embriologia, <http://dexonline.ro/definitie/embriologie>;
<http://ro.wikipedia.org/wiki/Embriologie>
Embrion - <http://ro.wikipedia.org/wiki/Embrion>
Eugenie - <http://dexonline.ro/definitie/eugenie>
Expunere de motive la noul Cod penal,
<http://www.cdep.ro/proiecte/2009/300/00/4/em304.pdf>
Făt, <http://www.medterms.com/script/main/art.asp?articlekey=3424>
Febra puerperală, <http://ro.scribd.com/doc/24915001/Curs-9-Medicina-Legala>
Fertilizarea artificială
<http://www.cite-sciences.fr/en/lexique/definition/c/1248117916455/-/p/1239026795199/>

Fertilizarea in vitro <http://www.copilul.ro/fertilitate/fertilizare-in-vitro/Fertilizarea-in-vitro-FIV-a9653.html>

Flegmonul periamigdalian, http://www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/flegmonul-periamigdalian_3509

Genom - <http://ro.wikipedia.org/wiki/Genom>

Gentamicina, <http://www.copilul.ro/sarcina/sanatate-si-ingrijire/Antibioticele-in-sarcina-a387.html>

Infracțiune nouă în Codul penal: vătămarea fătului în timpul nașterii <http://www.mediafax.ro/social/infracțiune-noua-in-codul-penal-vatamarea-fatului-in-timpul-nasterii-4046856>

Infracțiunea complexă și infracțiunea progresivă- <http://www.scrigroup.com/legislatie/drept/Unitatea-de-infracțiune55976.php>

Infracțiunea de vătămare a fătului, <http://www.ronvil.com/espanol/case-results/>

Injectarea intracitoplasmatică de spermă <http://www.cite-sciences.fr/en/lexique/definition/c/1248117916185/-/p/1239026795199/>

Inseminarea artificială <http://www.cite-sciences.fr/en/lexique/definition/c/1248117916239/-/p/1239026795199/>; <http://www.copilul.ro/fertilitate/inseminare-artificiala/In-ce-consta-inseminarea-artificiala-a2555.html>

Intrare în vigoare Cod penal, www.e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/codul-penal-din-1939/929.html

Mama surogat în România, <http://a1.ro/lifestyle/family/in-romania-o-mama-surogat-costa-10-000-de-euro-cat-de-legala-este-insa-aceasta-afacere.html>

Misterele școlii zamolxiene, <http://remerra.blogspot.ro/p/misterele-scolii-zamolxiene.html>

Neglijență medic, <http://www.ronvil.com/espanol/case-results/>

Offences Against the Person Act 1861- <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/crossheading/making-gunpowder-to-commit-offences-and-searching-for-the-same#commentary-c563541>

Ou, morulă, blastocist, zigot și embrion, www.nou-nascuti.ro/planning-familial/fertilitate/implantatia-produsului-de-conceptie-la-nivelul-uterului-matern.html

Persoana, www.e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/persoana/3214.html

Plângere penală în cazul copilului cu fractură de femur
<http://stirileprotv.ro/stiri/eveniment/plangere-penala-impotriva-medicilor-in-cazul-copilului-cu-fractura-de-femur.html>

Politica limitării nașterilor, <http://www.capital.ro/detalii-articole/stiri/ar-trebuie-sa-renunte-chinezii-la-politica-limitarii-nasterilor-155257.html>

Proces-verbal al lucrărilor Comisiei pentru sănătate și familie
<http://www.cdep.ro/comisii/sanatate/pdf/2013/sz021214.pdf>;

<http://www.cdep.ro/comisii/sanatate/pdf/2013/pv051316.pdf>

Proiect de lege pentru interzicerea clonării și a aplicațiilor biomedicinii care încalcă drepturile omului și demnitatea umană
<http://www.senat.ro/Legis/PDF/2010/10L464FS.pdf>

Promulgare Cod penal, www.e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/codul-penal-din-1865/928.html

Pronucleu, www.medical.news20.ro/word/PRONUCLEU.html

Protocoalele adiționale la Convenția de la Oviedo -
http://www.sfatulmedicului.ro/Investigatii/testele-genetice-intra-in-practica-medicala_1321

Protocolul adițional privind interzicerea clonării -
<http://conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/html/168.htm>

Talamus, www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/talamus_5103

Tratatul de la Lisabona -
http://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Lisabona,

http://www.avocatnet.ro/content/forum%7CdisplayTopicPage/topicID_71850/Forta-juridica-a-Tratatului-de-la-Lisabona.html#axzz2WSm0nkcl

Tulburare psihică pricinuită de naștere,
<http://ro.scribd.com/doc/24915001/Curs-9-Medicina-Legala>

Vătămarea fătului de către medic, <http://www.ronvil.com/espanol/case-results/>

Vătămări ale fătului în timpul nașterii, <http://www.edukeo.net/blessures-accouchement-a03835674.htm> ; <http://www.edukeo.net/paralysie->

traumatismes-a03650110.htm ; http://www.weitzlux.com/Accidents-Lors-de-la-Naissance_1897337.html

Vătămări ale fătului produse în timpul sarcinii, www.urgences-serveur.fr/.../trauma_grossesse...

Vermis, <http://dexonline.ro/definitie/vermis>

Vernix caseosa, : http://www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/vernix-caseosa_5397

Viabilitatea fătului, http://www.sfatulmedicului.ro/Evolutia-sarcinii/dezvoltarea-fatului-un-miracol_1126

Viața din punct de vedere biologic, www.astrosurf.com/luxorion/exobio-defvie.htm